

Fragment uit 'Ik ben een Tsjetsjeen' van German Sadoelajev, Ultra. Kultura., 2006 (Герман Садулаев, Я Чеченец, Ультра. Культура, 2006)

27.

Ik ga je wat vertellen over gekken.

Net voor de oorlog verschenen er plots veel gekken in Tsjetsjenië. Was dat door het wachten op de oorlog? Of was de aarde hen binnengedrongen, zoals een amberkleurige druppel hars een verse kerf vult in een boom? Deze boom vertoonde echter nog geen kerven. Was het moeder Toesjoli, de godin van de vruchtbaarheid? Misschien sprak zij ons aan met de woorden van de gekken, stuurde ze ons haar lievelingskinderen. Maar wie luisterde naar haar?

In onze wijk woonde Ibrasjka. Zijn volledige naam was Ibrahim. Mijn moeder noemde hem Ibrasjka, Ibrasjka de gek. Zo begonnen ook de anderen hem te noemen. Ibrasjka was een doodgewone dorpsgek. Hij was zeer sterk en had een uitzonderlijk uithoudingsvermogen. Hij was zelfs mooi. Hij werkte hele dagen lang: hij droeg water, sloeg hout in voor de winter, metselde, hoedde en melkte de koeien. Waarschijnlijk was hij de beste zoon die een moeder zich kon wensen, een zoon die een tedere liefde koesterde voor zijn moeder en haar niets moeilijks liet doen op het erf en in het huishouden. Men vond hem zelfs een bruid, maar die keerde drie dagen na het huwelijk terug naar haar ouders. Ibrahim zou veel te krachtig zijn in bed en het meisje had de beproeving niet doorstaan. Na het vertrek van zijn bruid was Ibrasjka een week lang verdrietig. Maar daarna vergat hij dit en hield hij zich opnieuw bezig met het huishouden, het erf en de koeien. Kortom, hij was een ordinaire zwakzinnige. Hij had moeite om te spreken, zweeg bijna de hele tijd en droeg kleren die hem te klein of te groot waren. Hij had nog een andere vreemde trek. Elke gek heeft immers zijn vreemde trekken, daarom zijn het gekken. Ibrasjka was bang van vliegtuigen.

Het verschijnen van een zilverkleurige vogel in de hemel of het gebrom in de verte van reactiemotoren waren genoeg om Ibrasjka in paniek te doen slaan. Hij ging dan op zoek naar een veilige schuilplaats en platliggen op de grond. Zelfs de laag in de hemel ronkende vliegtuigjes, die insecticides op de maïsvelden sproeiden, jaagden Ibrasjka de schrik op het lijf.

Maar wij waren niet bang van vliegtuigen. Wij vonden het leuk om ernaar te kijken, met onze hand als een zonneklep aan het voorhoofd volgden wij enthousiast de metalen engels in hun hoge reis achter de wolken. Nog meer hielden wij van militaire vliegtuigen, die een wit inversiespoor achterlieten in de zijdeachtige blauwe hemel. Wij waren nergens bang voor.

Ibrasjka zou een kind blijven tot het einde van zijn leven, en wij, kinderen, speelden vaak met hem. Maar vaak – wat zijn kinderen toch meedogenloos – pestten wij de arme gek, op verschillende manieren. Wij scheldden hem uit, gooiden brokken gedroogde mest en stenen naar hem. Ibrasjka hield dat een lange tijd uit, maar op een bepaald moment verloor ook hij zijn geduld. En dan liep hij ons achterna, bende pestkoppen die we waren, met zijn gezicht onder het bloed. Domme, redeloze kinderen! Had Ibrasjka iemand van ons bij de kraag gevat, dan had hij zonder moeite en zonder het zelf te merken één van de deugnieten de nek kunnen omwringen of de kop inslaan. Maar wij hadden één beproefde manier om zijn wraak te ontlopen. Telkens Ibrasjka te dicht naderde, riep één van ons luid: „Ibrasjka, kijk, een vliegtuig!“ En de rest begon te gonzen: „Woe-oe-oe-oe“. Ibrasjka viel dan met een zwaai op de grond, soms recht op de harde asfalt. Hij bleef lange tijd liggen, met de handen op het hoofd. Wij lachten hem uit.

Arme, gekke Ibrasjka. Hij had niet bang moeten zijn van vliegtuigen. Toen de bombardementen begonnen, wachtte hij geduldig in de schuilkelder tot ze voorbij waren. Maar wanneer er in de hemel geen vliegtuigen waren, ging hij zonder angst de straat op. Op een dag verliet hij de schuilkelder om voor de kinderen water te halen. Net op het moment dat er een zuivering werd gehouden in het dorp. Russische soldaten schoten hem neer met hun machinegeweren.

Sinds de afloop van de oorlog verbergen vele overlevenden, van zodra ze het geronk van burgervliegtuigen horen, onvrijwillig het hoofd tussen de schouders. Sommigen kunnen zichzelf bovendien niet bedwingen: ze vallen de grond op en bedekken met de handen het hoofd.

31.

De landbouwoverheden van ons district hadden van hogerhand nieuwe instructies ontvangen voor de oogst en het gebruik van pesticiden. Wanneer je pesticiden

gebruikt, belandt je in een vicieuze cirkel. Samen met het zaaigoed drongen heel wat illegale migranten ons grondgebied binnen: fraai uitgedoste kevers uit de staat Colorado, vluchtende sprinkhanen en ander ongedierte. Om de gewassen te beschermen werden ze besproeid met pesticiden. Na het verorberen van vergiftigde kevers stierven de vogels, de natuurlijke vijanden en beperkers van de wildgroei van ongedierte. Bijgevolg was er steeds meer en meer pesticiden nodig.

Op een jaar tijd, net voor het uiteenvallen van de Sovjetunie en zijn landbouwbedrijven, kwam er van bovenuit een instructie voor een uiterst intensieve behandeling van de gewassen. De plaatselijke landbouwingenieurs schudden het hoofd en poogden op vergaderingen te bewijzen dat dit niet nodig was, maar de beslissing werd niet ingetrokken. Vliegtuigen van de landouwluchtvaart sproeiden de pesticiden. Noch de uiterst bescheiden hoogte waarop de 'maïsvliegtuigen' sputterden in de lucht, noch de zwakke wind konden garanderen dat de pesticiden netjes op de velden belandden.

Het vergif belandde op het gras naast de velden, op de wegen en zelfs op het voetbalveld waar de koeien graasden. De koeien, die nergens van wisten, bleven het gras kauwen en vielen de ene na de andere dood. Hun dood was pijnlijk en ze staarden beschuldigend naar de hemel, waar de zwaluwen en de 'maïsvliegtuigen' vlogen. De hemel van waaruit toen voor het eerst de dood binnenviel.

Eerst lieten de mensen hun koeien niet meer buiten om te grazen. Maar ze dag in, dag uit op het erf houden was ook onmogelijk. Er was immers niks om ze mee te voederen. En toen begon het...

Het bloed, dik, bijna zwart, vloeide de aarde op. Ik herinner me goed hoe we als kind speelden naast het slachthuis van de sovchoze, ik herinner me de meren van bloed, waarover de rotting hing als een dichte, zinderende wolk.

Op de markt was er steeds minder verse kaas en zure room, zelfs de melk verdween. Wel was er plots veel rundsvlees. De prijzen zakten tot een absurd dieptepunt, maar toch kocht niemand het vlees. De eerste twee weken ging het vlees nog van de toonbank. De mensen waren blij dat het zo goedkoop was. Op elk erf werden enorme stukken vlees gekookt, in grote kookpotten, zoals nomaden dat doen. Iedereen propte zich vol met dat vlees, tot ze er misselijk van werden en kolieken van kregen. Daarna kocht men het vlees niet meer. Het lag gewoon te rotten op de houten toonbanken, bestookt door de vliegen. Het rundsvlees kwam op het stort terecht. De sanitaire

inspectie maakte overuren. Ze had het heel druk met het bewerken en ingraven van de verhakte karkassen, om een epidemie te vermijden. Maar de epidemie kwam er toch, en de sanitaire inspectie kon er niks tegen beginnen. Enkele jaren later begon de epidemie van het bloed en de lijken.

32.

Op het voetbalveld waar de koeien graasden werd later een automarkt georganiseerd, de grootste van Tsjetsjenië. Op de markt werden naast wisselstukken ook kleren en allerlei kleinigheden verkocht. Op de marktdag kwamen steeds duizenden mensen bij elkaar en vulden de markt tot in de verste uithoek.

Op 5 januari 1995, op de dag van de eerste luchtaanval van de Russische luchtmacht op Sjali, was de markt boordevol. Toen de vliegtuigen verschenen in de hemel, dacht niemand eraan op de vlucht te slaan. Dat waren immers onze, Russische vliegtuigen, die waarschijnlijk rebellen zochten. Wat hadden wij, vreedzame mensen, daar mee te maken? Waarom zouden wij uit elkaar gaan en ons verbergen in de schuilkelder, zoals de door de duivel bezeten generaal Doedajev het ons op de televisie had verteld? Het was toch geen landing van de Amerikanen?

Het vliegtuig verlaagde zijn koers en liet een splinterbom vallen in het midden van het volk. Honderden mensen werden aan stukken gereten. Stukken van lichamen en mensenvlees raakten vermengd met het verminkte ijzer van de auto's, zodat ze enkel nog samen begraven konden worden. En opnieuw vloeiende het bloed de grond op. Hele rivieren en meren. Er was zoveel bloed dat het leek of het uit de aarde kwam. De aarde was als een zieke moeder, uit wiens borst geen melk meer vloeit maar enkel bloed.

33.

Het was een zonde de koeien te doden. De koe is de moeder van de mens, hij groeit op met haar melk. En een man heeft zeven moeders. De vrouw die hem heeft gedragen in haar schoot, de aarde, de grond, de min, de koe, de zwaluw, en eender welke vrouw wiens borst de man heeft aangeraakt. Naar Tsjetsjeense traditie wordt elke vrouw waarvan een man de borst kust zijn moeder.

Wij zijn afvalligen, wij hebben de wet overtreden. Wij verkrachten de aarde, slachten

koeien, slapen met vlasblonde vrouwen en kussen hun borsten. Daarom is de hemel op ons gevallen. In Rusland is de hemel leeg en veraf. Voor de Russische hemel maakt het niks uit wat de mensen doen. De hemel boven Tsjetsjenië is echter zwaarder dan staal, hij is dichterbij. Hij wordt gekrast door de bergtoppen. Hij is op ons gevallen omdat wij de wet hebben overtreden.

Maar ik heb daar niet aan deelgenomen. Alleen ik deed daar niet aan mee. Een jaar voor de massale koeienslachting stopte ik met vlees eten. Ik zag de dood voor ogen, ik voelde hoe nabij en zwaar de hemel was. U begrijpt ondertussen al dat ik gek was. Ik at geen vlees, was bang van de hemel en vertrok naar de grootstad om nooit meer terug te keren naar waar de hemel valt. Maar ik heb een fout gemaakt door te vluchten, een zware fout. Een man sterft maar één keer. Een lafaard sterft elke minuut. Toen de hemel viel, vlogen zijn brokstukken de hele wereld rond, ze boorden zich mijn hart in. En ik weet niet of ik nu nog leef of ben gestorven, daar op het veld waar ooit koeien graasden en jongetjes achter een versleten bal aanhielden.